

NOVINJE

g. Lulhar Adam
sv. pastir Puconci via
Prekmurje
M. Sobotka

List za Prekmurske Slovence.

Prihaja vsako nedelo.

Urednik i izdajatelj.

Klekl Jožef vp. pleb. Črensovci Prekmurje.

Cena na mesec 1 K.

Vse zgübljeno.

Denešnji sveti evangelij nam pretresljivo postavlja pred oči Bl. D. Marije i sv. Jožefa žalost, štero sta občutila v svojem srci, kda sta ovarala, ka je božiji Sin, šteroga je Bog Oča na njidva skrb zavü-pao, da bi ga odgojila za prvoga i naj-svetejšega duhovnika nove zavéze, za zve-ličara ljudi, ka je te na zgübo prišo. Vekše žalosti nesta mela v svojem življenji. Vekše zgübe nesta mogla meti. *Ki Boga zgübi, vse zgübi.* Ki verje, ka je ne nema stvar, nego ka ma nemrtelno dūšo v sebi, tisti ne pozna vekše zgübe, kak zgübitev Boga.

Boga zgübiti! Že samo misliti je gro-zota to! Oj pa keliki so ga zgübili! Mili-joni živijo brez njega, po pravici životarijo, sehnejo brez njega, kak roža brez sunca. Večna lepota je on i nemajo ga; zato si pa iščejo zamazano lepoto, senco, tenjo lepote nesrečni blodniki. I ti blodniki ži-vejo med nami, včasi so naše meso, naša krv, včasi samo poznanci, včasi pa celo naši zapovedniki, naši postavo dajalci, fundament, podlaga naše države.

Milijoni nemajo vere; i kaj nemajo, ne morejo drugim dati. Pa vera je eden tih največjih kinčov sveta, zato ka k Bogi samo po njej pridemo i samo po njej ga dobimo. Vero pa ne merijo v štacuni, niti je ne točijo v krčmi, nego deli se tam, kje sta Dev. Marija i sv. Jožef z največšov radostjov našla zgübljenoga Jezusa: v cerkvi, v navukah Materecerkvi. Te če ne, se ne more vcepiti v nas njeni navuk.

Predvsem je zato potrebno skrbeti se, da Maticerkev, Kristusova Maticerkev se raz-vija, močno, trdno stoji. Brez nje ne vere, brez vere ne Boga, brez Boga pa ne fun-damenta za niedno državo. Ki moli za Matercerkev i brani njene pravice, podpira državo bolje kak vsi govori poslancov. Molite za njo.

Slovenski kaplan v Dolnjoj Lendavi.

Več kak pētdeset let so ga lendavski Slo-venci prosili i dobi li so ga zdaj na prošnjo zdajšnjega svojega plivanoša, č. kanonika, espe-resa i vikara, Straus Florianu. Zaistino hvale vredno, ka se je madjarski duhovnik poskrbo za Slovence.

V Lendavskoj fari je tri jezero Slovincov. Ti so dobili zdaj za svoje duševne potreboče slovenskoga duhovnika. Potreboča duševna je pa ne samo spoved, nego i predga. Ne bi se bili v gorah tak pokvarili Slovenci, če bi bili meli slovenske predge. To je gotovo. Z slovenskim kaplanom mora priti zato tudi slovenska božja služba v lendavsko cerkev, to je pesmi, molitve i predga slovenska. To je ne politika, nego duševna potreba i pravica. Mi smo nikdar ne ugovarjali, zakaj je v Soboti vsaki mesec vogrška predga za vogrske uradnike, šterih šte-vilo z familijov vred je pa stotino komaj do-segnolo — razumimo čiste Madjare — niti smo nikdar ne ugovarjali, zakaj se pri Sv. Bedeneki pētdesetim Madjarom vsako tretjo nedelo mad-jarski predga i popeva, nego smo ravnote pra-vice zahtevali i za trijezero Slovincov v D. Lendavi.

Z slovenskim kaplanom, vüpamo, ka se spunijo žele i zahteve pētdesetih let i dolnje-lendavske fare Slovenci dobijo odsemali vsako

nedelo i svetek slovensko predgo i slovenske pesmi i molitve pri svojoj meši. Od pol devete do desete kak lahko bi se to vsele zgodilo.

Zastopnik Prekmurcov v Parizi.

Izvirno poročilo Novin: Bleyer, madjarski minister je osnovao Mikola S. profesora računstva v Budapešti da bi šo v imeni nas prekmurskih Slovincov v Pariz, ka bi nas tam zastopaona mirovnoj konferenci.

Mi damo valati, ka je g. Mikola dober profesor, ali ka bi bio dober Slovenec, to tajimo. Nikdar se ne pokazao ne z ednov rendicov slovenske pisave ne z niednim slovenskim go-vorom, da bi bio Slovenec. On se je za Madjara meo i je tudi, nas Slovenec zastopati zato ne more v Parizi.

Nadalje njega je nišče z med nas ne zvolo za to. Če trebe zastopnika, ga zvolimo po ob-činah. Izmed 70 jezero katoličanov ga nieden ne zavüpao, da bi v Parizi v njihovom imeni gučao, izmed 25 jezero evangelicancov gotovo tudi ve-čina ne. V čidom imeni de pa te gučao tam? Nišče naj ne trži znami brez nas. Če trebe zastopnika v Pariz, naj nam ententa naznani, pa si ga zvolimo. To zahtevamo.

Z verskoga stališča pa pišemo katoličanom tak kak evangelicānom: celi slovenski rod je zročen Jezusovoj Materi v obrambo, ona naj nas zastopa Parizi, ona naj nam sprosi pravice narodne i je potrdi tam; njeni smo. Ona zna, ka nam trebe, prosimo goreče njeno pomoč. Zmaga naj Marijina ljübezen do nas.

Kak si lahko vsaka hiša spravi Novine?

Siromaškeše na vküp stopijo, 2 ali 4 pa malo pride naj edno potrošov, duhovni hasek pa ed-nako veliki ostane za vse.

Od deklina, ka je nej bila od matere rojena.

Narodna.

Ona njemi je pa nato pravila:

— Ka boš pa z menov, da vidiš, ka sam vsa gola, pa nanč telko obleke nemam ka bi si nagoto pokrila.

Te njoj je on djao:

— Nikaj se ne boj, vej bom jaz že skrbno za tebe.

Zatem jo je pomogeo na edno grüško, ka je tam poleg stüdenca bila, pa njoj je velo, naj dotečas na grüški ostane, ka on nazaj ne pride, pa njoj ne prinese obleke.

V tistom časi pa, gda je kralič po obleko odišeo, sta ravno dve ciganici prišli k stüdenci vodo pit. Ednaje bila stara, edna pa mlada, pa gda sta se vode napili, se je ta mlajša gledala notri v vodo kak v gledalo. V vodi je zaglednola jako lepi obraz,

pa je mislila, ka je to njeni, zato je pravila svojoj materi:

— Eh, mati, da sam pa jaz jako lepa!

Stara ciganica je pa opazila na grüški deklino, štere kep se je v vodi vido vido, pa je pravila hčeri:

— Hči moja; ona ti je lepa, ona, ka je tam gor na grüški.

Pitali sta zatem ciganici deklino, ka gor na grüški dela. Ta je pa nikaj nej tajila, liki njima je povedala, ka de kraličova žena, pa ka njoj je mož odišeo po obleko.

Gda sta ciganici to zvedeli, sta deklino dol z grüške spravili, pa sta jo v stüdenec vrgli, ka bi se vtopila. Deklina se je pa v stüdenci nej vtopila, liki je včasik zlata riba postala ž nje.

Ciganici sta to nej znali, či se je deklina v stüdenci na ribo obrnola, zato se je mlajša ciganica slekla, pa je odišla na grüško, tam ge je prle deklina bila. Stara

ciganica je pa pobrala obleko svoje hčeri, pa je odišla. Prle je šče velela hčeri, naj se spomene ž nje, či v kraleski grad pride.

Nej dugo po tistom je prišeo kralič nazaj, pa je prineso dosta obleke, ka bi oblekeo deklino. Gda je do grüške prišeo, pa vido, ka je deklina nej tak lepa, kak prle, njemi je milo bilo pri srci, pa jo je pitao:

Kakša si pa to postala?! Kak pečeni obraz, maš!

Ona je pa djala:

— E, da sam že jako dugo tü, pa me je sunce speklo.

Kralič jo je nato dol s grüške pozvao, pa gda se je ona oblekla, sla šta v kraleski grad. Samo ka je ciganicino veselje nej dugo trpelo...

Nadaljevanje.

Skrb za lübo zdravje.

V preslikanoj ali namazanoj hiži je lagoji zrak. Zapri dveri in okna, deni na sredi hiže lopatico žerjavice, sipli gori za dve prgišči borovičnih jagod. Za 24 vör odpri.

Pleva je strupena (zagiftana), zato se pa pralja, či ma na roki rano, lahko zastrupni. Tüdi preveč poplevano perilo je ne zdravo. Zgodi se, ka nam pride na rano ali pa se potimo, znojimo i pride na kožo. To je dostakrat krivo tiste bolezni, za štero nišce ne ve odkod jo je dobo.

Či te glava boli, vreži na dvoje limono in se vošči znjov po čeli. Glavobol odide. Drugo dobro zdravilo za glavobol je to. Skuči za prgiščo brščanovoga listja in prgiščo takšega zrnja, jagod dve prgišči vrtničnoga listja (klincovoga), to gda skučeš, deni v steklenico (kanto), nalej gori laški olij, zatekni in nehaj tak par dni na sunci. S tem si maži zatanik pa čelo.

Želodec je najvažnejši del v človekovom teli, pa žalibog, se edni tak malo brigajo za njegovo zdravje. Včasí naš giava boli, smo po celom teli mrtvi in mrzli, nemamo teka, nas v prsih peče, se nam kisilo riga, ne moremo mirno spati, mamó boli jezik, smo žuti v obrazi, vse to pomeni, ka je želodec ne po redi. Najbolše zdravilo za betežen želodec je — jesti malo in lejko hrano — dokeč se ne popravi.

Kaj je krivo či krv teče z nosa? V zroki krvavenja so spadec ali vdarec na nos, betežne nosne služnice, ranjenje nosne služnice (mrene) zavolo prask z nohtmi, srčne i obistne bolezni. Komi teče krv z nosa zavolo srčne ali obistne bolezni, si more vračiti srce in obisti. Gda teče krv, drži glavo gori, namoči si zatanik z mrzlov vodov in vtegni roke gori nad glavo. Staviš tüdi krv z nosa ali z rane, či na prah skučeš breskova jedrica in zmešaš z belakom pa deneš gori ali v nosno lüknjico.

Edni radi majo friški topel krüh ali genjene pogače, pa je to preveč škodljivo za želodec, posebno pri deci.

Po prsti si se vdaro, se podržno, začesno ali smekno? Ne kriči ne joči, ar to nikaj ne pomaga. Včini rajši tak. Gda se ti kaj takšega zgodi, porini hitro prst v krop ali v vroči olij. Istina, boli to, vendar je bolša kratka bolečina kak duga. Gda si že parkrat namakno prst, ga povij v krpo, štera je bila namočena v trepetini. Či se je pa že začelo gnojiti, je jako dobro kopati betežen del tela v trsovom lugi. To se tak napravi, či se žežge trsovo listje in les pa se skuha.

Či kašlaš in si kripav, zvirtaj redkev, jo napuni z medom in tak speči pa pojej.

Oslovski kašel odpraviš či raztopiš borovo smolo na janežovom čaji (theji) in priliješ žlico malinovoga mošta pa to po žlici jemleš notri. Za edno zrno smole debelo kak grah je zadosta pol kupice vode.

Sühi kašel pa odpraviš s tem, da na prah zменеš jajcovo lupino, skuhaš lapuhovo listje in v toj vodi tak po žlici vsaki den dvakrat jemleš k sebi malo tistoga praha.

Či se ti kaj gnoji, ne prskaj, ne prediraj, nego napravi si sledeče vrastvo. Vzemi zjajca žuček notri deni za žličico skučene mire, za dve žličici trepetina in za tri dobre žlice meda. To dobro vküp zmešaj, namaži na platno in naveži na gnojne rane, na pozeblino in na kureče oko. Mazilo potegne gnoj in lepo zaceli.

Či nam je v želodci mrzlo ali nas ščiple, je znamenje, da je prehlajeni. Proti tomi je dobro sledeče domače zdravilo. Razreži za prgiščo posušenoga pelina (šteroga bi vsaka hiža mogla meti), edno prgiščo mete, nalij na to pol litra žganice in deni posodo na toplo mesto. Za 8 dni odcedi žganico in si dvakrat na den jemli ž nje po edno malo žlico. Tüdi mazati se je dobro po črevi.

Či maš zužgane ali skuzeče oči, pij čaj (thej) šteroga si napraviš iz ovsa. Na firtao litra ovsa vlej liter vode, kühaj dokeč je oves ne dobro mehki potem precedi in v to vodo deni malo meda. To pij na den koliko ščeš. Dobro si je tüdi močiti v mrzloj vodi, dobro pa je, či držiš oči par minot nad skledov v šteroj je mrzla voda.

Dom i svet.

Januara 5. se zopet zišla v Parizi mirovna konferenca, štera določi meje Vogrske i Türčije. Boljševiki so se na Madjarskom zarotili proti vladi i narodnomi vojaštvi. Horthy-ja, poveljnika madjarske vojske so šteli smenoti z iglov, štera je bila zagiftana i v šteroj so bile klice velikih betegov skrite. Zarota se je odkrila. V Rusiji v Petrogradi so bile lvolitve (választás), največ glasov so dobili boljševiki.

Iz Pariza glasijo, da Jugoslavija dobi Baja mesto i pečühske rüde za premog (vogelje) na pét let, dokeč svojih rüd v red ne postavi. Wilson je ozdravo, dela za zvezo narodov. V Pragi je posvetüvanje (tanačüvanje) med čehoslovaškov, N. Austrijov i Jugoslavijov zavoljo gospodarskih reči. Albanci so napádli naše vojake, a odbiti so. Italija i Jugoslavija se bližata k miri. Italija püsti naše vlovljence (50 jezero) domo. Čehi so prepovedali včiti verski navuk v šolah. Starišje so njim stem dali odgovor, ka dece ne pošiljajo v té šole. Romani mislijo, ka madjari na sprotoletje napadnejo. Na Poljskom je nova vlada, min. predsednik je Kulski. N. Austrija zasede zapadno Vogrsko, čestnike neha na mesti, če prisegnejo i krajina dobi autonomijo.

Glasi.

Na Prekmurske dijake so darüvali: Melhior Zorko, kaplan, Hajdina 40 K., Franc Pengov, prof. Št. Vid. 30 K., Franc Kušar, Mengeš 10 K., gospodična Bertold Pilštajn 10 K.

Ginejo po Dolenskom küri i svinje. Redka hiša, kje ne bi prešlo kakše küre ali svinče. Pa kaj se je nida ne godilo, ginejo krmljene svinje tüdi. Niti zima ne vzeme küge strah. Keliki so mogli svoje komaj na pol podkrmijene svinje zabodnoti, najsi le količkaj masti spravijo. Veliko pomenjkanje se nam obeta. Dobro bo šparati, ne desetjezere na gostüvanje ta zmetati, kda jezeri naših bratov glad trpijo i mirajo od njega. So plemenitejši nameni, kak je nepotrebno jelo i pelo, na štere, lahko damo i tüdi moramo dati kaj nam je odvišno.

Obesila se je Raščan Agota iz M. Polane. V zburkanosti pameti i srca je nesrečna to stopnjo naredila. Bodi njej vsmiljeni Bog.

Kalendarje Srca Jezušovoga se dobijo pri uredništvu Novin v Črensovcih za 1 K.

Vučitelica Grašanovič Olga, šteroj se je tüdi pot pokazala na Madjarsko, je dobila dovoljenje, da sme v Prekmurji prebivati, kje se je rodila.

Roparje z orožjom. Na Petancih pri Berdenovih je večer taki po zdravojmariji nekaj zezvao hišno gospodinjo. Ta ide vö na zvanje, misleč ka šteri sosed jo prišo kaj prosit. Ali kak se zagrezne, kda vidi šest vojakov pred sehom s puškami. V vojaško uniformo oblečeni roparje, vojaki gotovo neso bili, so domačim grozili, da so mogli do slednjega filera vse peneze toj bandi do rok dati.

Sebeštjanska fara je na podporo naših siromaških dijakov dala 124 K. 4 fil.

Okradnoli so drzni tatje Gabersko Franco v Šalamencih. Odnegli so njej obleko i peneze.

Pri gradi se je vršo dnes teden shod kmetske zveze. Govoro je na njem g. Pušenjak z Maribora.

Preiskalo je orožništvo hišo Gaberske Francike v Šalamencih, ka prej ma tolvajsko blago v njej, štero je sin znoso vküp. Orožništvo je nikaj tüjega blaga ne najšlo v hiši.

Denešnje Novine damo ešče brezplačno vsem starim naročnikom. Na novo naročite je! Edno jajce že zmöre vsaka slovenska hiša na mesec več ne koštajo! Naročnikov mora več biti kak lani! Pristopite! Pristopite! Vsaki mesec naprej se mora plačati 1 K. na nje.

Zadnji slovenski kaplan v D. Lendavi so bili pokojni č. dekan cankovski g. Borovnjak Jožef pred več kak petdesetimi leti. Dober narodnjak nikdar neso mislili, ka njihov rod bo vodo te slovensko upravo v D. Lendavi, kda dobijo v slovenskoj kaplaniji naslednika. Dr. Kočar, civ. kom. je pokojnoga sestranec.

Sobočka železnica samo po sredah i sobotah vozi. Pred kratkim pa niti te dni ne vozila, zato ka se peč pokvarila.

Pisma na Madjarsko smemo pošiljati, če neso zaprta, nego odprta. V N. Austrijo ravnotak idejo.

Törjanska pošta. Törjanska fara šté devét jezero düš i li nema pošte. Prosimo g. civ. komisara, naj se poskrbi, da jo ta velika fara čem hitrej dobi.

Na delo ne hodite izven Slovenje. Mnogo agentov hodi okoli iz Bosne, Honeckoga itd. šteri vabijo naše ljudstvo, da bi šlo tá na delo. I če ednok odido, ne moro nazaj: Židovski agenti so, ne vervajte njim. V Ljubljano so nešteri naši hodili i nazaj prišli, da je preslabo bila plača i prehrana — tem bole bi silili z drugih krajev domo, pa zavolo dalečino i širomaštva ne bi mogli. Previdni bodite! „Državna posredovnica za delo“, Maribor.

Kmetksa zveza je ustanovljena v Velkoj Polani. Za načelnika je zvoljen Zver Ivan, namestnika Matjašec Ivan, za blagajnika Prša Štefan, za tajnika Čigüt Ivan, za odbornike Žerdin Štefan, Horvat Jožef i Prša Jožef. Kotrig ma zveza 100.

Dari. Na „Zvezo prekmurskih dijakov“ je darüvao Sever Božidar, župan v D. Lendavi 50 K., za prekmurske orle pa 20 K., Črensovska fara je darüvala na siromaške dijake v Veržeji tri voze živeža. Na Podporo M. Lista i Novin so darüvali z Gomilic: Sobočan Franc 4, Györköš Mihal 5, Pétek Štefan 6, Törnár Bara 4, Törnár Kata 2, Neka družina 5, Horvát Magda 1, Bagari Marija 1, Matjašec Ana 2, N. 2, Tkalec Orša 4, Cvetko Ferenc 1, Naročniki 3 korone, Bohnec Reza 80 fil, Hozijan Ferenc 80 fil, Žalig Marka žena 60 fil.

V Bogojini i Adrijancih je ustanovljena kmetksa zveza.

Slovinci Dugoveških gor, osemsto jih je, so se hodili tožit župani v D. Lendavo, ka so zapostavljeni od dugoveške madjarske občine i zato želejo samostojno občino Osemsto ljudi zasluži to: keliko občin je v Prekmurji, ka niti polovico toga prebivalstva nema, pa so vendar samostojne i majo svojega župana. Zakaj ne bi dobili te pravice dugoveški Slovenci?

Vagon mele so dobili Dolnjelendavčarje po prizadevanji župana Sever Božidara. Mela (moka) je bila po ceni, kg. samo 3 K.

Navuk za tretjerednike črensovske skupščine je bio dec. 21. — Januara 25. bo zopet. — Zdaj se je tüdi na novo volilo vodstvo tretjega reda na tri leta.